

Ринкове розв'язування основних проблем економіки. Роль конкуренції в організації ринкової економіки

Там, де немає конкуренції, немає і предмета для економічного аналізу.

Дж.С.Мілль

Конкуренція – життя торгівлі та смерть торговців.

Е.Хаббард

Існувала й існує тонка грань між змаганням і побоїщем... Хоч якою жорстокою буде конкуренція між компаніями, неписане правило боротьби за частку на ринку буде таке: жодна компанія не повинна пожадливо захоплювати все.

Акіо Моріта

Головні питання економіки

1

Що виробляти?

Які з можливих товарів і послуг мають вироблятися в певній економічній системі в певний період часу?

2

Як виробляти?

За якої комбінації виробничих ресурсів, з використанням якої технології мають вироблятися вибрані з можливих варіантів товари й послуги?

3

Для кого виробляти?

Хто купуватиме вибрані товари й послуги, оплачуватиме їх? Як має визначатися валовий дохід суспільства від виробництва цих товарів і послуг?

Конкуренція

- **Конкуренція** (від лат. concurrere) – суперництво між учасниками ринкових відносин за кращі умови і результати виробництва, продажу і купівлі товарів і послуг
  - Конкуренція відіграє важливу роль у механізмі ринкового регулювання. Економічною причиною виникнення конкуренції є обмеженість ресурсів, що створює суперництво за право їх використання для підвищення власного добробуту.

Умови конкуренції

Економічна відокремленість суб'єкта господарювання

Залежність суб'єкта господарювання від кон'юктури ринку

Наявність на ринку інших суб'єктів господарювання

Види конкуренції

Залежно від суб'єкта конкурентної боротьби

- між продавцями
- між покупцями
- між продавцями та покупцями

Залежно від методів конкурентної боротьби

- цінова конкуренція
- нецінова конкуренція

За типом конкурентної поведінки

- добросовісна конкуренція
- недобросовісна, нечесна конкуренція

За масштабами конкурентної боротьби

- галузева конкуренція
- міжгалузева конкуренція

За ступенем розвитку конкуренції

- досконала конкуренція
- монополістична конкуренція
- олігополія
- чиста монополія

Характеристика ринків недосконалої конкуренції

Ознака	Чиста монополія	Олігополія	Монополістична конкуренція
Кількість фірм	Одна	Кілька	Багато
Тип продукту	Унікальний, заміників немає	Стандартизований або диференційований	Диференційований
Контроль за ціною	Цілковитий	Обмежений взаємозалежністю	Незначний
Умови вступу в галузь	Вступ блоковано	Існують перепони	Порівняно прості
Типові галузі	Місцеві підприємства ЖКГ	Металургія, верстатобудування, електроніка	Харчова, легка промисловість, роздрібна торгівля

Антимонопольне регулювання

Економічні заходи з підтримання конкуренції

Заохочення створення товарів-замінників

Фінансування заходів із розширення виробництва дефіцитних товарів

Підтримання малого й середнього бізнесу

Залучення іноземних інвестицій

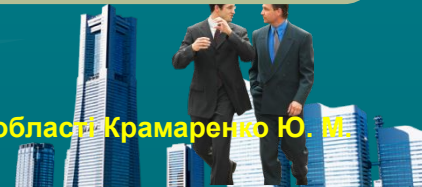
Адміністративні заходи з демонополізації ринку

Заборона змови щодо цін, ринків збуту, квот виробництва

Заборона злиття, що призводить до встановлення контролю над пропозицією

Примусова демонополізація (дроблення)

Установлення граничних цін або граничного рівня рентабельності

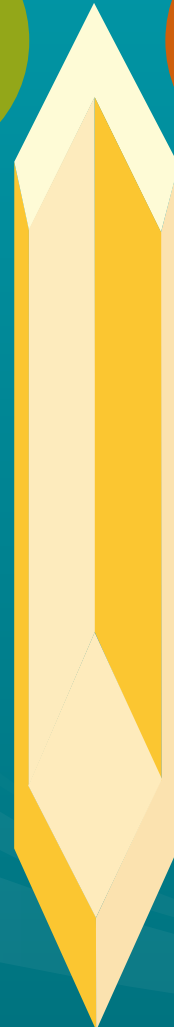
Антимонопольне регулювання

Економічні заходи з підтримання конкуренції

- Заохочення створення товарів-замінників
- Фінансування заходів із розширення виробництва дефіцитних товарів
- Підтримання малого й середнього бізнесу
- Залучення іноземних інвестицій

Адміністративні заходи з демонополізації ринку

- Заборона змови щодо цін, ринків збуту, квот виробництва
- Заборона злиття, що призводить до встановлення контролю над пропозицією
- Примусова демонополізація (дроблення)
- Установлення граничних цін або граничного рівня рентабельності

Досконала конкуренція

Наявність великої кількості продавців і покупців

Незначна частка обсягу пропозиції окремих продавців

продукція

Однаковий доступ до інформації про стан справ на ринку

Досконала конкуренція

Продавці не можуть впливати на ціну

Продавці пристосовуються до ринкової ситуації

Фірми конкурують шляхом зниження витрат

Досконала конкуренція була характерна для ринкової економіки до кінця XIX ст. У сучасній економіці вона швидше виняток: ринки сільгосппродукції, сировини, валюти, цінних паперів

Задача

- Фірма — олігополіст виробляла 20 тис. одиниць продукції і продавала за ціною 150 грн. Збільшення випуску продукції цією фірмою на 5 тис. одиниць призвело до зменшення ціни на 5 грн. Як зміниться виручка фірми?

Задача

Розв'язування

- До зміни ціни виручка $TR_1 = p_1 \times Q_1 = 20000 \times 150 \text{ грн.} = 3 \text{ млн. грн.}$,
після зміни ціни виручка $TR_2 = p_2 \times Q_2 = 25000 \times 145 \text{ грн.} = 3,625 \text{ млн. грн.}$
 $3,625 \text{ млн. грн.} - 3 \text{ млн. грн.} = 625 \text{ тис. грн.}$

Таким чином, виручка зросла на 625 тис. грн.

Висновки

- Типи ринкових структур поділяються на дві групи: **досконала конкуренція** (чиста конкуренція) і **недосконала конкуренція** (монополія, олігополія, монополістична конкуренція).
- Чим менш конкурентним є ринок, тим більше можливостей у виробника впливати на ринкову ціну.

Висновки

- Оптимальний обсяг випуску продукції визначається на рівні обсягу виробництва, при якому граничний дохід дорівнює граничним витратам ($MR = MC$).
- Негативні наслідки монополії, як і весь монопольний ринок, має регулювати держава.

Практичне завдання

Швейцарський вчений Х.Фрізенвінкель вирізнив п'ять типів компаній залежно від стратегії конкурентної боротьби:

- 1) **“Горді леви”** – великі компанії, що динамічно розвиваються, лідери у своїй діяльності. Їх переваги:
  - а) технічне лідерство;
  - б) перспективне освоєння ринку;
  - в) агресивна конкурентна позиція
- 2) **“Могутні слони”** – великі компанії, які втратили динамізм, але набули підвищеної стабільності за рахунок:
  - а) великих обсягів виробництва і збуту;
  - б) розширення виробництва;
  - в) наявності широкої мережі філій та відділень;

Практичне завдання

- 3) “Незграбні бегемоти” – великі компанії, що занепадають. Мають значні обіги, але зазнають збитків. Причини:
  - а) розпорошення сил і засобів за багатьма напрямками;
  - б) ускладнення організаційної структури і бюрократизація управління;
  - в) універсалізація виробництва.
- 4) “Хитрі лиси” – невеликі компанії, які проводять ефективну товарну стратегію і є лідерами у своїй сфері, не конкуруючи з левами і слонами.
- 5) “Сірі миші” – дрібні компанії з низьким рівнем спеціалізації, які не є лідерами у своїй сфері. Перші кандидати у банкрути.

Поміркуйте, які українські та іноземні компанії ви можете віднести до того чи іншого типу.

Список використаних джерел

- Бондарєва Н.Ф. Економіка. 11 клас. Рівень стандарту. - Х.: Вид. група "Основа", 2011.- 128 с., іл. (серія "Мій конспект")
- Крупська Л.П. Економіка. 11 клас. Рівень стандарту. Академічний рівень: Підручник для загальноосвітніх навчальних закладів/ Л.П.Крупська, І.Є.Тимченко, Т.І.Чорна.- Х.:Вид-во "Ранок", 2011.-192 с.
- Олійник О.В. Олімпіадні завдання з економіки: Збірник/ О. В.Олійник, І.Є.Тимченко.- Х.Веста: Вид-во "Ранок", 2008.- 400 с.
- Моя економіка /Л.М.Кириленко, Л.П.Крупська, І.М.Пархоменко, І. Є.Тимченко.-К.: А.П.Н., 2002.-320 с.
- Довгань Г.Д. Основи економіки у визначеннях, таблицях і схемах. – Х.: Веста: Вид-во "Ранок", 2007.-96 с. –(Рятівник)
- <http://www.uk.wikipedia.org/>

Дякую за увагу!

Підготувала вчитель економіки Мереш'янської ЗОШ І-ІІІ ст. №3 Харківської районної ради Харківської області Крамаренко Ю. М.